

LALKA TEATRALNA

Słowo **LALKA** nie jest jedyną nazwą, jaką znamy. Najstarsza polska nazwa lalki teatralnej, sprzed niemal 600 lat, to „lątka”. Lalkarza nazywano wówczas „lątkarzem” i znaczyło to zarówno osobę, która robiła lalki, jak i nimi grała. Inne dawne nazwy lalki to „osóbka kuglarska”, „kukietka”, „persona”, „figura”, a jedna ze współczesnych to na przykład „animant” (może oznaczać nie tylko lalki, ale wszystkie obiekty i przedmioty w roli postaci scenicznych).

LALKI TEATRALNE są na scenie **ANIMOWANE**, czyli ożywiane, poruszane. Zastanawiacie się, dlaczego? To konieczne, by mogły „grać” – czyli wcielać się w postaci sceniczne, zastępując aktorów.

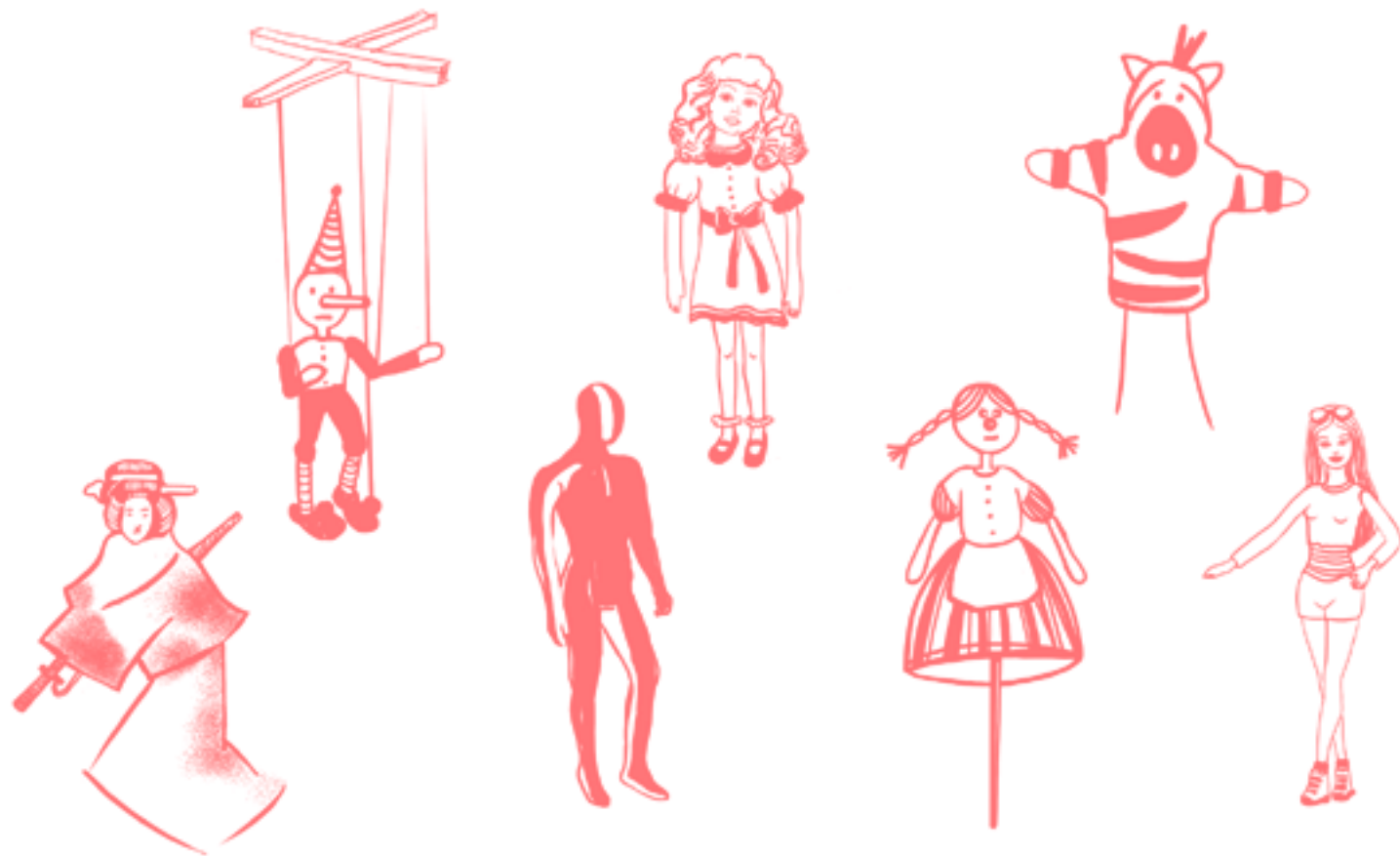
Każdy rodzaj lalki jest animowany w inny sposób: za pomocą kija lub drążka (**KUKŁA**), prętów zwanych czempurytami (**JAWAJKA**), sznurków czy żyłek przyczepionych do krzyżaka bądź wahadetka (**MARIONETKA**) lub uchwytów przymocowanych do głowy (**LALKA BUNRAKU**). Niektóre poruszane są samą dłonią aktora umieszczoną w korpusie i głowie – to najprostsze lalki teatralne, czyli **PACYNKI**.

Lalki sceniczne, podobnie jak rekwizyty, dekoracje i kostiumy, powstają w **PRACOWNI PLASTYCZNEJ**, czyli specjalnym teatralnym dziale, w którym pracują zazwyczaj stolarze, krawcy, rzeźbiarze, a także chyba najważniejsze dla lalek osoby, czyli **KONSTRUKTORZY**.

1

Lalki teatralne nie muszą odwzorowywać postaci ludzkich. Mogą równie dobrze „grać” zwierzęta, fantastyczne stwory czy nawet uczłowieczone rośliny. Dobrze poprowadzona lalka może odegrać każdą rolę – wszystko zależy od umiejętności ANIMATORA, czyli aktora-lalkarza. Lalkarze uczą się sztuki animacji w specjalnych szkołach. W japońskim tradycyjnym teatrze bunraku nauka trwa wiele lat; początkujący aktorzy zaczynają od animowania nóg lalki i stopniowo „awansują” do innych części ciała, by w końcu, zazwyczaj w podeszłym wieku, dostąpić zaszczytu poruszania głową.

Wśród przedstawionych poniżej lalek tylko cztery to lalki teatralne, czyli takie, które zostały zaprojektowane i wykonane po to, żeby występować na scenie. Czy potrafisz je rozpoznać? Czy różnią się od innych lalek?

2

Spójrzcie na poniższą rozsypankę. Które z tych obiektów możecie określić jako ŻYWE (zaznaczcie je na zielono), a które jako NIEŻYWE (zaznaczcie je na niebiesko)? Co moglibyście zrobić z tymi rzeczami, żeby je OŻYWIĆ? Dopiszcie te rozwiązania przy każdym obiekcie, używając strzałek.

PIES	ŁYŻKA	MUCHA	SIOSTRA	DŁOŃ	MARCHEWKA
CZAJNIK	SKARPETKA	MIŚ	RÓŻA	WODA	KAMIEŃ
KSIĄŻKA			KARTKA		

3

Lalki teatralne najlepiej czują się – i wyglądają – na scenie, a nie na wystawach czy w muzealnych gablotach. Są zaprojektowane tak, by były widoczne z dużych odległości, nawet z ostatniego rzędu, i dobrze się prezentowały w zmiennym oświetleniu. Dlatego rysy ich twarzy są często ostre, oczy duże, a proporcje sylwetki inne niż rzeczywistych postaci. Lalki teatralne nie muszą być „ładne” – powinny za to być wyraziste i poddawać się animacji.

Dopasujcie do zaznaczonych w zabawie nr 2 lalek określenia:

MIĘKKA	LEKKA	CIĘŻKA	PROSTA	TWARDA	GROŹNA
SZTYWNA	PORUSZANA ZA POMOCĄ KRZYŻAKA	EGZOTYCZNA	Z MIĘKKIEGO MATERIAŁU	KRUCHA	
PRZYJAZNA	Z DREWNA	SKOMPLIKOWANA	NA KIJU	KOLOROWA	

Możecie też dopisać określenia spoza listy – jakie tylko przyjdą Wam do głowy!